

СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ В УКРАЇНІ: ПОВЕДІНКА ТА СТАВЛЕННЯ

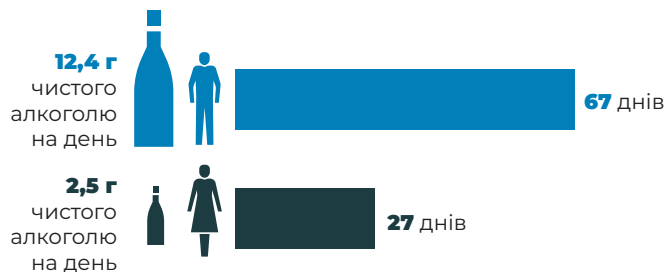
РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ СЕРЕД ДОРΟΣЛИХ ВІКОМ ВІД 18 РОКІВ

Листопад 2024 року: основні висновки

Споживання алкоголю

Загальне споживання алкоголю дорослими протягом 12 місяців, що передували опитуванню, можна підсумувати таким чином:

- теперішні споживачі алкоголю (теперішні споживачі): **78,0 % (82,0 % чоловіків і 74,6 % жінок)**. Значних змін порівняно з 2023 роком не відбулось;
- **57,3 %** теперішніх споживачів алкоголю були активними споживачами, які вживали алкоголь раз на місяць або частіше (**73,5 %** чоловіків і **42,5 %** жінок). Кількість активних споживачів алкоголю зросла з 50,8 % (62,7 % чоловіків і 40,3 % жінок) у 2023 році;
- споживання алкоголю є більш поширеним у молодших вікових групах: 18–29 років (85,8 %); 30–44 роки (83,0 %); 45–59 років (79,5 %); 60+ років (67,2 %);
- частота вживання алкоголю серед осіб, які вживають алкоголь: у середньому **46 днів** (чоловіки — **67 днів**, жінки — **27 днів**). Значних змін порівняно з 2023 роком не відбулось;
- частота випадків надмірного епізодичного вживання алкоголю серед осіб, які вживають алкоголь, зросла з 49,2 % у 2023 році до **54,2 %** у 2024 році;

- утримались від уживання алкоголю: **22,0 %** не вживали алкоголь протягом 12 місяців, із них **11,0 %** утримувались від уживання алкоголю протягом усього життя (ніколи не вживали алкоголь) і **11,0 %** раніше вживали алкоголь, але припинили.

Середньодобове споживання серед осіб, які вживали алкоголь, становило **7,3 г** чистого алкоголю на календарний день (чоловіки — **12,4 г**, жінки — **2,5 г**). У порівнянні з 2023 роком істотних змін не було зафіксовано.¹

Частота вживання алкоголю серед теперішніх споживачів алкоголю

Частота вживання алкоголю серед осіб, які вживали алкоголь протягом 12 місяців, що передували опитуванню, детально описана в таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняння споживання алкоголю серед теперішніх споживачів, 2023 і 2024 рр.

Частота	2023 р.	2024 р.
Раз на місяць або частіше (%)	50,8	57,3
Частота (днів на рік)	41	46
Споживання на особу на рік чистого алкоголю (г)	3 113	2 662
Споживання на особу на день чистого алкоголю (г)	8,5	7,3
Випадки надмірного вживання алкоголю (%)	49,2	54,2

Примітка: виокремлено лише зміни, що перебувають у межах статистичної значущості (> 0,05).

У 2024 р. **46 днів на рік** у середньому уживався алкоголь

Споживання алкоголю на одного споживача в грамах чистого спирту на рік становило (грам на рік):

¹ Середньодобове споживання серед споживачів алкоголю було розраховане на основі заявленого обсягу споживання, виду алкоголю та моделі споживання протягом 12-місячного періоду.

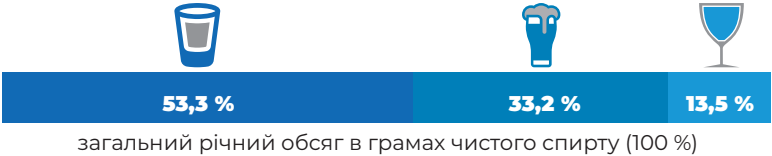
Споживання за типами алкоголю

У 2024 році **53,6 %** дорослих українців уживали пиво, **53,4 %** — вино і **51,2 %** — міцні алкогольні напої, при цьому істотних змін у структурі споживання алкоголю не відбулось (таблиця 2).

Таблиця 2. Частота і обсяг споживання за один епізод вживання (протягом останніх 12 місяців)

Тип алкоголю	2023 р.			2024 р.		
	Частота споживання цього виду напоїв (днів на рік)	Обсяг за звичайний день споживання серед споживачів цього типу напоїв (мл)	Обсяг за звичайний день споживання серед споживачів цього типу напоїв, чистого алкоголю (г)	Частота споживання цього виду напоїв (днів на рік)	Обсяг за звичайний день споживання серед споживачів цього типу напоїв (мл)	Обсяг за звичайний день споживання серед споживачів цього типу напоїв, чистого алкоголю (г)
Пиво	29	744	26,4	36	773	27,4
Вино	19	284	25,8	17	288	25,1
Міцний алкоголь	31	233	70,3	29	202	63,1

Незважаючи на схожість у частці дорослих, які споживають різні види напоїв, найбільшу частку в споживанні алкоголю становили міцні алкогольні напої — **53,3 %** від загального річного обсягу в грамах чистого спирту, пиво становило **33,2 %**, а вино — **13,5 %**.

Соціально-економічний статус теперішніх споживачів

Уживання алкоголю більш поширене серед осіб із вищим соціально-економічним статусом (освітою та доходом). Це означає, що серед осіб із вищим рівнем освіти і достатку більше тих, хто вживав алкоголь протягом останнього року, але частота вживання (у днях на рік) у різних груп практично однакова (таблиця 3).

Водночас, фінансовий стан впливає не тільки на ймовірність уживання алкоголю, але й на його кількість. Середній рівень щоденного споживання був вищим серед осіб із нижчим фінансовим статусом, а також спостерігалася значна варіативність, причому деякі особи вживали значно більше алкоголю, ніж у середньому. Це свідчить про поширеність особливо ризикованих моделей уживання алкоголю в цій групі.

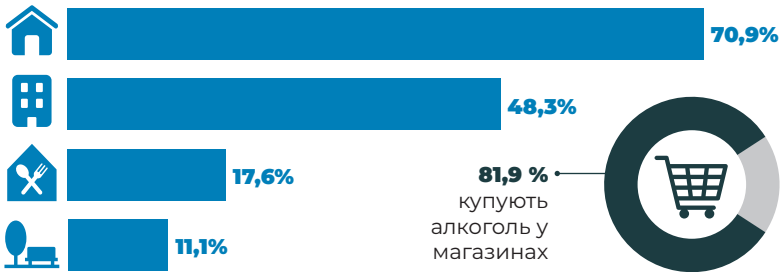
Таблиця 3. Поширеність уживання алкоголю за соціально-економічним статусом

Соціально-економічний статус / освіта		Теперішні споживачі, пиво (%)	Теперішні споживачі, вино (%)	Теперішні споживачі, міцний алкоголь (%)
Освіта	Професійно-технічна, середня загальна або нижча	45,8	38,0	42,4
	Середня спеціальна, незакінчена вища (технікум, коледж)	44,4	46,1	46,4
	Вища (університет)	61,3	62,7	56,9
Групи за рівнем доходу	Не вистачає грошей на їжу й речі першої необхідності	29,3	36,4	32,6
	Вистачає лише на харчування й речі першої необхідності	45,3	50,4	46,3
	Живемо в достатку, але деякі дорогі покупки собі не можемо дозволити (квартиру, автомобіль)	63,5	57,0	55,4
	Придбали квартиру і машину / можемо дозволити собі все, що хочемо	64,3	62,5	64,7

Місця споживання та придбання алкоголю

- Теперішні споживачі алкоголю вживали його у власних домівках (**70,9 %**), у домівках інших осіб (**48,3 %**), у кафе, барах чи ресторанах (**17,6 %**) і на відкритому повітрі (**11,1 %**).
- Теперішні споживачі алкоголю купують алкоголь у супермаркетах або магазинах (**81,9 %**), в інших осіб (**3,1 %**), в інтернеті (**2,9 %**), за кордоном (**2,6 %**) або в інших місцях (**0,6 %**).

Місця, де купують і споживають алкоголь, не змінились порівняно з попереднім роком.

Незареєстрований алкоголь²

- 48,1 %** осіб, які станом на цей час уживають алкоголь, повідомили про вживання деяких видів алкоголю, що не оподатковується. Найчастіше споживають напої домашнього виробництва (**42,3 %**) або привезені з-за кордону (**10,3 %**).
- Уживання домашнього алкоголю більш поширене серед сільських жителів (**48,5 %**), ніж серед міських жителів (**39,5 %**).
- Опитування не виявило істотних змін у поширеності вживання алкоголю, що не оподатковується.

² Незареєстрований алкоголь — це алкоголь, який не враховується в офіційній статистиці оподаткування або продажу алкоголю в країні, де він споживається, оскільки зазвичай він виробляється, розповсюджується та продається поза офіційними каналами, що перебувають під контролем уряду.

Надмірне епізодичне вживання алкоголю (пияцтво) за останні 12 місяців

Об'єм однієї СП (стандартної порції) для різних видів алкоголю

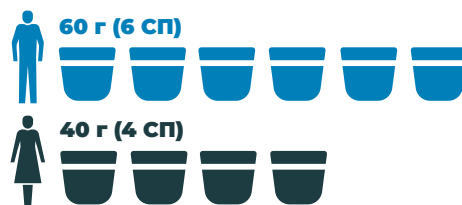

ВАЖЛИВО!

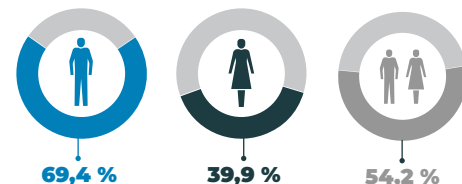
1 стандартна порція не означає «безпечної дози». Безпечного вживання алкоголю не існує, і будь-яка доза алкоголю може завдати шкоди здоров'ю.

- Пияцтво (надмірне епізодичне вживання) визначається як уживання **60 г** або більше чистого спирту (**6 СП**) для чоловіків і **40 г** або більше чистого спирту (**4 СП**) для жінок за один епізод (випадок) уживання.
- 54,2 %** теперішніх споживачів алкоголю повідомили про випадки надмірного епізодичного вживання алкоголю (**69,4 %** чоловіків і **39,9 %** жінок). Зафіксоване незначне зростання порівняно з 2023 роком, коли 49,2 % споживачів повідомили про випадки надмірного епізодичного вживання алкоголю (64,0 % чоловіків і 36,0 % жінок).
- За віковими групами частка тих, хто хоча б один раз за останній рік уживав алкоголь у великих кількостях, була найвищою в молодших вікових групах і зменшувалась із віком: від **67,0 %** серед теперішніх споживачів алкоголю віком 18–29 років до **34,2 %** серед осіб віком 60+ років.
- Середня кількість алкоголю, спожитого під час епізоду надмірного вживання алкоголю: приблизно **8 СП** або **80 г** чистого алкоголю (**12 СП** для чоловіків і **5 СП** для жінок).
- 16,8 %** теперішніх споживачів алкоголю (**26,1 %** чоловіків і **7,7 %** жінок) мали епізоди надмірного вживання алкоголю раз на місяць або частіше.
- 3,4 %** споживачів алкоголю повідомили, що вживають алкоголь вранці, щойно прокинувшись.

Пияцтво

Випадки надмірного епізодичного вживання алкоголю

Сприйняття змін у споживанні алкоголю

- За власними оцінками респондентів, частка тих, хто зменшив або припинив уживання алкоголю протягом 1–1,5 року до моменту опитування, перевищила частку тих, хто почав уживати алкоголь або збільшив його споживання.
- 21,8 %** тих, хто коли-небудь уживав алкоголь, повідомили, що вживають менше, ніж 1–1,5 роки тому, а **5,4 %** зовсім припинили вживати алкоголь.
- 6,8 %** повідомили, що вживають більше, а **2,6 %** почали вживати алкоголь уперше або повернулись до вживання після періоду утримання.
- У порівнянні з періодом безпосередньо перед початком повномасштабної війни в Україні у 2022 році:
 - 22,5 %** повідомили, що стали пити менше;
 - 6,7 %** зовсім відмовились від алкоголю;
 - 8,8 %** почали пити більше;
 - 2,1 %** почали пити вперше або після перерви.
- За оцінками респондентів, більшість (**42,8 %**) не помітили жодних змін у споживанні алкоголю серед оточуючих порівняно з періодом за 1–1,5 року до опитування. Водночас **26,2 %** повідомили про збільшення споживання, а **18,5 %** — про зменшення.
- На запитання про те, як вони оцінюють зміни в поведінці оточуючих щодо вживання алкоголю порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення, **38,6 %** респондентів повідомили, що не помітили змін у споживанні алкоголю іншими людьми. Водночас **30,2 %** спостерігали збільшення, а **18,5 %** — зменшення.

Зміни в поведінці самих респондентів та оточуючих їх людей порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення

Наслідки вживання алкоголю (протягом останніх 12 місяців)

- 14,9 %** теперішніх споживачів алкоголю повідомили про шкідливий вплив алкоголю, включаючи негативний вплив на фізичне здоров'я (**9,1 %**) та матеріальний добробут (**5,9 %**).
- 25,7 %** теперішніх споживачів алкоголю повідомили про один або кілька з таких негативних ефектів: **19,6 %** відчували провину або каяття після вживання алкоголю, **7,8 %** вважали, що алкоголь впливає на їхні повсякденні обов'язки, а **8,0 %** вважали, що він впливає на їхню пам'ять.

теперішніх споживачів алкоголю повідомили про шкідливий вплив алкоголю на якість їхнього життя чи здоров'я

14,9 %

Вплив споживання алкоголю іншими людьми

- **32,5 %** респондентів заявили, що в дитинстві жили з «людиною, яка зловживала алкоголем» («питущою»); **45,8 %** з них повідомили, що це мало значний негативний вплив на їхнє життя.
- **42,8 %** респондентів впродовж року перед опитуванням мали контакти з людиною, яку вони вважали «питущою».
- Серед них **7,4 %** повідомили, що в їхній родині є «людина, яка зловживає алкоголем», а **25,1 %** — що це більш далекий родич.
- Усі форми негативних наслідків особистого вживання алкоголю, оцінені в опитуванні 2024 року, залишились приблизно на тому ж рівні, що й у 2023 році.
- Однак серед опитаних, які жили з людиною, що зловживала алкоголем, частка тих, хто зазнав негативного впливу, зростає з 70,3 % у 2023 році до **85,3 %** у 2024 році.

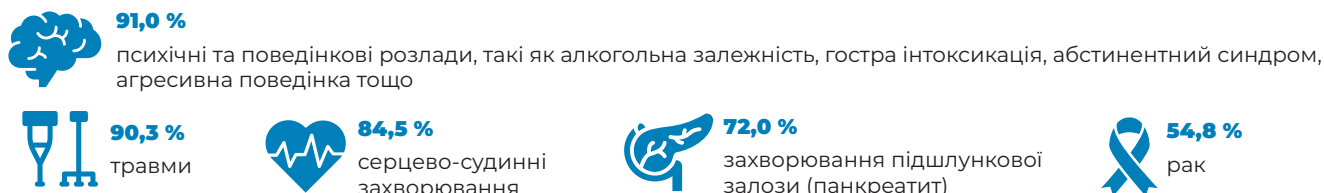
Споживання алкоголю, охорона здоров'я та обізнаність

- **55,5 %** теперішніх споживачів алкоголю за останній рік відвідували лікаря або іншого медичного працівника (49,5 % у 2023 році); у **19,9 %** з них запитували про їхнє вживання алкоголю (18,3 % у 2023 році). З тих, кого запитували, **27,9 %** отримали від лікаря пораду зменшити або припинити вживання алкоголю (27,4 % у 2023 році).
- **72,7 %** респондентів не погодились із тим, що алкоголь є «звичайним товаром, який не потребує спеціальних обмежень або регулювання», тоді як **22,4 %** погодились із цим твердженням.
- **54,5 %** респондентів погодились із тим, що «дорослі достатньо відповідальні, щоб захистити себе від шкоди, спричиненої вживанням алкоголю», а **40,9 %** не погодились із цим.
- **67,9 %** респондентів підтримали твердження «Під час війни та воєнного стану влада повинна вжити додаткових заходів для подальшого впровадження політики контролю за алкоголем шляхом обмеження часу продажу, підвищення цін або зменшення кількості торгових точок тощо», тоді як **27,5 %** не погодились із цим.
- Загалом опитування показало відносну стабільність ставлення до політики регулювання алкоголю порівняно з 2023 роком.

Усвідомлення ризиків для здоров'я

На запитання про ризики, пов'язані зі вживанням алкоголю, респонденти відповіли так:

Серед тих, хто обрав рак як захворювання, пов'язане зі споживанням алкоголю, і відповів на додаткове запитання про конкретні види раку, пов'язані зі споживанням алкоголю, **95,4 %** зазначили рак печінки, **72,7 %** — рак товстої кишки, **61,3 %** — рак ротової порожнини та **47,4 %** — рак молочної залози. Поінформованість про рак як потенційний наслідок уживання алкоголю була нижчою, ніж про інші ризики для здоров'я, причому особливо низьким був рівень обізнаності про рак ротової порожнини та молочної залози як можливі наслідки, що свідчить про конкретні прогалини в знаннях про ризики раку.

У порівнянні з 2023 роком поінформованість населення про ризики вживання алкоголю не зазнала істотних змін.

Методологія

Цей інформаційний бюлетень відображає дані, отримані в результаті двох раундів опитування населення, яке провів в Україні Київський міжнародний інститут соціології за фінансової та технічної підтримки ВООЗ.

Опитування проводилося шляхом телефонного інтерв'ю (телефонне інтерв'ю з використанням комп'ютера — CATI) серед жителів України віком від 18 років. Використовувалась випадкова вибірка номерів мобільних телефонів, сформована методом генерування випадкових чисел. Терміни реалізації та кількість опитаних у двох хвилях наведено в таблиці 4.

Таблиця 4. Етапи опитування та кількість опитаних

	2023 р.	2024 р.
Період проведення опитування	24 листопада — 8 грудня 2023 року	7–15 листопада 2024 року
Кількість респондентів	2 015	2 028

На етапі обробки даних результати були зважені відповідно до статевої та вікової структури постійного населення, за даними Державної служби статистики України станом на 1 січня 2021 року³. Особи, які проживають на тимчасово окупованих територіях, де не працюють українські оператори мобільного зв'язку, не брали участі в опитуванні.

Для цілей опитування ВООЗ та КМІС адаптували анкету зі Стандартизованого європейського опитування про вживання алкоголю, зберігши структуру опитування та включивши кілька додаткових питань. Усі питання стосувались одного й того самого 12-місячного періоду.

Два раунди опитування були проведені за фінансової підтримки Європейського Союзу та уряду Нідерландів.

³ Для зважування використовувались місця проживання респондентів до 24 лютого 2022 року (макрорегіон і тип населеного пункту).